

TRƯỜNG ĐẠI HỌC LAO ĐỘNG - XÃ HỘI
PGS.TS. NGUYỄN TIỆP

LÀO TRÌNH TỔ CHỨC LAO ĐỘNG

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG - XÃ HỘI

TRƯỜNG ĐẠI HỌC LAO ĐỘNG - XÃ HỘI
PGS.TS. Nguyễn Tiếp

GIÁO TRÌNH
TỔ CHỨC LAO ĐỘNG

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG - XÃ HỘI
NĂM 2011

Mã số: $\frac{17 - 292}{26 - 11}$

Lời nói đầu

Tổ chức lao động là khoa học nghiên cứu về mối quan hệ kết hợp giữa các yếu tố của quá trình sản xuất (lao động, đối tượng lao động, công cụ lao động) nhằm đạt tới năng suất lao động và hiệu quả sản xuất cao, chất lượng sản phẩm hoàn hảo.

Trong nền kinh tế thị trường hội nhập mạnh mẽ vào quá trình toàn cầu hoá kinh tế, việc nâng cao trình độ tổ chức lao động trong các doanh nghiệp, cơ quan là yêu cầu thực tế khách quan. Đặc biệt là trong bối cảnh nền kinh tế nước ta đang đứng trước những cơ hội to lớn và nhiều thách thức đặt ra gay gắt. Trong đó, có các vấn đề như: nhanh chóng nâng cao trình độ tổ chức lao động và sản xuất, thúc đẩy sự thích ứng và linh hoạt của lực lượng lao động với thị trường lao động, tăng cường vai trò kích thích kinh tế của hệ thống tiền lương, tiền thưởng, cải thiện phúc vụ nơi làm việc và môi trường lao động, nâng cao kỷ luật lao động để hình thành và phát triển tác phong công nghiệp của người lao động, thực hiện trách nhiệm xã hội

doanh nghiệp. Đây là những nội dung quan trọng của tổ chức lao động.

Giáo trình “Tổ chức lao động” do PGS.TS. Nguyễn Tiệp biên soạn, trên cơ sở đã nghiên cứu và giảng dạy lâu năm về lĩnh vực này cũng như ý kiến của nhiều nhà khoa học và giảng viên của trường Đại học Lao động - Xã hội, trường Đại học Kinh tế Quốc dân Hà Nội, trong đó tác giả đặc biệt cảm ơn GS.TS. Tống Văn Đường, PGS.TS. Nguyễn Ngọc Quân, PGS.TS. Trần Xuân Cầu, TS. Lê Thanh Hà, ThS. Trần Phương, ThS. Đỗ Thị Tươi, CN. Phạm Ngọc Thành, CN. Vũ Văn Hải, CN. Phùng Bá Đê, CN. Đoàn Thị Yến, ThS. Nguyễn Xuân Hương, TS. Nguyễn Bá Ngọc, ThS. Nguyễn Lê Trang, CN. Phạm Thanh Khoái, CN. Nguyễn Thị Hồng, PGS.TS. Trịnh Khắc Thẩm, ThS. Lương Xuân Dương, ThS. Ngô Kim Tú, ThS. Trần Kiều Trang, TS. Nguyễn Thị Minh Hoà, ThS. Nguyễn Duy Phúc đã cho tác giả nhiều ý kiến quý báu trong quá trình hoàn thiện giáo trình này. Giáo trình Tổ chức lao động nhằm trang bị cho sinh viên những kiến thức về lý luận, các nguyên tắc, phương pháp và các vấn đề thực tiễn về tổ chức lao động, bao gồm các nội dung sau:

Chương I: Đối tượng, nhiệm vụ, nội dung và phương pháp luận của môn học “tổ chức lao động”

Chương II: Phân công và hiệp tác lao động trong doanh nghiệp

Chương III: Xây dựng và hoàn thiện phương pháp lao động trong quá trình sản xuất

Chương IV: Tổ chức và phục vụ nơi làm việc

Chương V: Điều kiện lao động và chế độ làm việc, nghỉ ngơi hợp lý

Chương VI: Tổ chức lao động của lao động quản lý trong doanh nghiệp

Chương VII: Tổ chức lao động theo thời gian làm việc linh hoạt

Chương VIII: Kích thích vật chất, tinh thần và kỷ luật lao động đối với người lao động

Chương IX: Tổ chức lao động trong doanh nghiệp một số ngành

Chương X: Tổ chức lao động trong các cơ quan hành chính sự nghiệp nhà nước

Chương XI: Tổ chức công tác tổ chức lao động trong doanh nghiệp

Giáo trình “Tổ chức lao động” lần đầu biên soạn dùng giảng dạy cho sinh viên đại học, do đó không thể tránh khỏi những thiếu sót, mong nhận được nhiều ý kiến góp ý để lần tái bản sau được hoàn thiện hơn.

PGS.TS. Nguyễn Tiệp

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
<i>Lời nói đầu</i>	i
<i>Mục lục</i>	v
Chương I. ĐỐI TƯỢNG, NHIỆM VỤ, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP LUẬN CỦA MÔN HỌC “TỔ CHỨC LAO ĐỘNG”	1
I. Khái niệm và những nội dung chủ yếu của tổ chức lao động	1
1. Một số khái niệm cơ bản	1
2. Nội dung của tổ chức lao động	11
II. Đối tượng, nhiệm vụ, phương pháp nghiên cứu của tổ chức lao động và mối liên hệ của nó với các môn khoa học khác	14
1. Đối tượng	14
2. Nhiệm vụ	15
3. Mối liên hệ của môn học Tổ chức lao động với các môn khoa học khác	16
4. Phương pháp nghiên cứu của tổ chức lao động	21
III. Mục đích, ý nghĩa, nhiệm vụ và nguyên tắc của tổ chức lao động	23
1. Mục đích	23
2. Ý nghĩa	24
3. Nhiệm vụ của tổ chức lao động	27
4. Các nguyên tắc của tổ chức lao động	28
IV. Những cơ sở phương pháp của tổ chức lao động trong doanh nghiệp	31
1. Quá trình sản xuất và các bộ phận hợp thành	31

2. Sự phân chia quá trình sản xuất thành các bộ phận hợp thành	34
3. Định mức lao động là cơ sở của tổ chức lao động	42
4. Tiêu chuẩn cấp bậc kỹ thuật là cơ sở quan trọng để tổ chức lao động	45
5. Các tiêu chuẩn trách nhiệm xã hội doanh nghiệp và tổ chức lao động	48
V. Sự hình thành và phát triển của khoa học tổ chức lao động	56
1. Hợp lý hoá lao động tư bản chủ nghĩa - cơ sở ra đời của khoa học tổ chức lao động	56
2. Sự hình thành và phát triển của tổ chức lao động khoa học ở nước ta	67
VI. Những đặc điểm của tổ chức lao động trong phát triển nền kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế ở nước ta	70
1. Chuyển dịch cơ cấu lao động trong quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá tác động đến tổ chức lao động	70
2. Đổi mới công nghệ và quản lý trong nền kinh tế tác động đến tổ chức lao động	72
3. Tác động của đổi mới tiêu chuẩn lao động đến tổ chức lao động	73
Chương II. PHÂN CÔNG VÀ HỢP TÁC LAO ĐỘNG TRONG DOANH NGHIỆP	75
I. Phân công lao động trong doanh nghiệp	76
1. Phân công lao động hợp lý - nhân tố để nâng cao năng suất lao động và hiệu quả của sản xuất	76
2. Các hình thức phân công lao động trong doanh nghiệp	84
II. Hợp tác lao động trong doanh nghiệp	109
1. Khái niệm	109

2. Ý nghĩa của hợp tác trong lao động	110
3. Các hình thức hợp tác lao động	111
III. Tuyển chọn và bố trí công nhân, viên chức trong doanh nghiệp	122
1. Tuyển chọn công nhân, viên chức	123
2. Quan điểm và phương pháp tuyển người của công ty Biti's	129
3. Bố trí công nhân, viên chức	134
IV. Hoàn thiện phân công và hợp tác lao động trong doanh nghiệp	136
1. Phân tích về mặt kinh tế - kỹ thuật	136
2. Phân tích về mặt tâm sinh lý	139
3. Phân tích về mặt xã hội	140
4. Các cơ sở dùng trong hoàn thiện phân công và hợp tác lao động	142
V. Đào tạo bổ sung cho những người mới tuyển	145
<i>Chương III. XÂY DỰNG VÀ HOÀN THIỆN PHƯƠNG PHÁP LAO ĐỘNG TRONG QUÁ TRÌNH SẢN XUẤT</i>	149
I. Phương pháp lao động và ý nghĩa của việc áp dụng phương pháp lao động hợp lý	149
II. Qui trình hoàn thiện phương pháp và thao tác lao động	154
III. Các phương pháp mô tả và lượng hoá phương pháp lao động	163
1. Các phương pháp mô tả nội dung của phương pháp lao động	163
2. Các phương pháp để thể hiện quỹ đạo không gian của các chuyển động lao động	167
3. Các phương pháp để thể hiện hao phí thời gian, tốc độ của chuyển động	168